

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1525

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 933

Kitap Adı: Bir Osmanlı Müellifi Eyüb Sabri Paşa'nın Hz. Muhammed Tasavvuru
Book Title: An Ottoman Author Ayyüb Sabri Pasha's Conception of Prophet
Muhammad

ISBN: 978-625-6123-87-8

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786256123878

Yazar | Author: Muhammed İhsan HACIİSMAİLOĞLU | orcid.org/0000-0003-2279-385X

Kurum | Institution: Hitit Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01x8m3269

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 120

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HBG | İslam Tarihi ve Çalışmaları | Islamic History and Studies

BISAC: REL067000 | İslam | Islam

THEMA: V47 | İslam Tarihi | Islamic History

LC: BP190 | İslam Tarihi ve Kültürü | History of Islam and Culture

Atf Bilgisi | Cite as: Hacıismailoğlu, Muhammed İhsan. *Bir Osmanlı Müellifi Eyüb Sabri Paşa'nın Hz. Muhammed Tasavvuru*. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

**Bir Osmanlı Müellifi
Eyüb Sabri Paşa'nın
Hz. Muhammed
Tasavvuru**

Dr. Muhammed İhsan HACİİSMAİLOĞLU

Ankara 2024

Yazar Hakkında | About the Author

Muhammed İhsan Hacıismailoğlu

1982 yılında Çorum'da doğdu. İlk ve ortaöğretimini Çorum'da tamamladı. 2000 yılında Çorum Anadolu İmam Hatip Lisesinden, 2004 yılında ise Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2005 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde başladığı yüksek lisans eğitimini "Eyüp Sabri Paşa'nın *Mahmûdü's-Siyer'i*" konulu teziyle 2008 yılında tamamladı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında başladığı doktora eğitimini "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Osmanlı Türklerinde Siyer Yazıcılığı (1839-1923)" başlıklı tezi ile 2022 yılında tamamladı. Çorum İl Müftülüğüne bağlı sürdürdüğü görevinin ardından 2011 yılında Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalında öğretim görevlisi olarak başladığı görevine aynı anabilim dalında Dr. Öğretim Üyesi olarak devam etmektedir. Yazar, evli ve üç çocuk babasıdır.

Born in 1982 in Çorum, he completed his primary and secondary education in Çorum. He graduated from Çorum Anatolian Imam Hatip High School in 2000 and from Gazi University Çorum Faculty of Theology in 2004. In 2005, he began his master's degree at Gazi University's Institute of Social Sciences and completed it in 2008 with a thesis titled "Ayyûb Sabri Pasha's Mahmûdü's-Siyer." He completed his doctoral studies at Ankara University's Institute of Social Sciences, Department of Islamic History and Arts, in 2022 with a dissertation titled "Siyer Writing among Ottoman Turks from the Tanzimat to the Republic (1839–1923)." After serving at the Çorum Provincial Mufti's Office, he started his career as a Lecturer in the Department of Islamic History at Hitit University's Faculty of Theology in 2011, where he continues to serve as an Assistant Professor in the same department. The author is married and the father of three children.

Kitap Hakkında

Bir Osmanlı Müellifi Eyüb Sabri Paşa'nın Hz. Muhammed Tasavvuru

Bu çalışmanın amacı, ilk dönemlerden başlayarak siyer yazıcılığını incelemek, siyer yazıcılığının Osmanlı Türkleri üzerindeki tezahürlerine göz atmaktır. Bu bağlamda, Osmanlı komutanlarından Eyüb Sabri Paşa'nın *Mahmûdü's-Siyer* adlı eserine dikkat çekmeyi düşündük. Türkler her zaman Hz. Peygamber'e karşı duyulan muhabbeti en derin şekilde hissetmişler ve onun örnek hayatını kaleme alma şerefine erişmeye çalışmışlardır. Osmanlı müelliflerinden Eyüb Sabri Paşa da o örnek hayatı kaleme alanlardan biridir.

Bu çalışma giriş ve iki bölüm halinde planlanmıştır. Giriş bölümünde ilk dönem siyer yazıcılığı hakkında genel bilgiler verilerek, Türkçe siyer yazıcılığı ele alınmıştır.

Birinci bölümde *Mahmûdü's-Siyer* yazarı, Osmanlı dönemi amirallerinden aynı zamanda bürokrat, edebiyatçı ve tarihçi bir şahsiyete sahip olan Eyüb Sabri Paşa'nın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölüm çalışmanın ana konusunu ihtiva etmektedir. Bu bölümde *Mahmûdü's-Siyer* adlı Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınan siyer kitabı incelenmiştir. Eserin yazılış amacı, muhtevası, kaynakları, üslup ve metodu üzerinde durulmuştur.

“Sonuç” bölümünde Eyüb Sabri Paşa ve eseri, bugüne tuttuğu ışık yönünden siyer alanında yeni çalışmalara yol göstermesi için değerlendirilmeye çalışılmıştır

Anahtar Kelimeler: Siyer; Siyer Yazıcılığı; Osmanlıda Siyer Yazıcılığı; Eyüb Sabri Paşa; Mahmûdü's-Siyer

About the Book

An Ottoman Author Ayyûb Sabri Pasha's Conception of Prophet Muhammad

The aim of our study is to investigate the process of authorship (sîra) about the Prophet Muhammad's life from the early period and to bring to life appearing of that authorship (sîra) on Ottoman Turks. In this context, we concentrate on the book, called *Mahmoud al-Sîra*, belonging to Ayyûb Sabri Pasha, one of Ottoman commanders. In General, Turks feel the most deeply the love directed towards the Prophet Muhammad. For this reason they have worked to reach honor of writing his sample life in the historical process. Ayyûb Sabri Pasha, one of Ottoman writers, is one of writers his sample life.

This study is planned as introduction and two chapters. In introduction informed about early the process of authorship (sîra) about the Prophet Muhammad's life and investigated Turkish sîras.

In the first chapter we focus on life and works of Ayyûb Sabri Pasha, writer of *Mahmoud al-Sîra*, historian, man of letters, government official, and admiral.

The main subject of our thesis consists of second chapter. In this chapter we investigated and analyzed the book called *Mahmoud al-Sîra* written Ottoman Turkish language. In this context we dwell on the aim of being written of the book, its content, style, method and sources.

In the conclusion, Ayyûb Sabri Pasha, his work and its characteristics were evaluated for the sake of shading light on present and paving the way for new studies.

Keywords: Sîra; Authorship of Sîra; Authorship of Sîra in Ottomans; Ayyûb Sabri Pasha; Mahmud al-Sîra

ÖN SÖZ

Siyer, Hz. Peygamber'in hayatını tüm yönleriyle ele alan ilme verilen addır. Hz. Peygamber'in hayatı, her dönemde Müslümanlar için çok büyük bir önem arz etmiştir. Hadis râvileri Hz. Peygamber'in hayatına dair hadisleri derleyip, onun hayat hikayesini sonraki nesillere aktarabilmek için adeta birbirleri ile yarış içerisinde olmuşlardır. Türkler de İslamiyet'i kabullerinin ardından bu kutlu yarışa dâhil olmuşlar ve bu konuda kendilerinden önce İslam'la tanışan Araplardan geri kalmamaya gayret etmişlerdir.

Türkler, yeni dinlerini öğrenmeye çalışırken siyer ilmine nüfuz etmeden, evrensel mesajı insanlara tebliğ eden Hz. Muhammed'in hayatını ve yaşadığı şartları bilmeden, o evrensel mesajı tam olarak öğrenmenin mümkün olamayacağını anlamışlardır. Çünkü İslam'ın, Hz. Muhammed'in tüm insanlığa örnek olan hayatından ayrı düşünülemediğinin bilincinde idiler. Hz. Peygamber'in hayatını öğrenmek ve öğrendikleri bu üstün ahlakı kendi yaşam tarzlarına aktarabilmek adına, Hz. Muhammed'in hayatını, onun siyerini tüm yönleriyle tanıma, anlama ve anlatma gayreti içerisine girmişlerdir. Bunun sonucunda, Osmanlılar döneminde, ilmin her dalına verilen önem gibi, İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in hayat hikayesi olan siyere de gereken önem fazlasıyla verilmeye çalışılmış, bu alana dair birçok eser kaleme alınmıştır. Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarından itibaren ilmin her alanında etkisini gösterdiği Arap ve İran tesiri, İslam Tarihi yazıcılığında da kendisini açık bir şekilde hissettirmiştir. Bu da sözü edilen tarihin ilk defa o topraklarda yaşanmış olması nedeniyle çok doğal bir hadisedir.

Osmanlılar döneminde, siyer alanına dair birçok eser kaleme alınmasına rağmen, bu eserler maalesef tam olarak gün yüzüne çıkarılamamıştır. O dönemde siyere dair yazılan eserler

yalnızca bibliyografik çalışmalar içerisinde zikredilmiş fakat eserlerin içerikleri konusunda fazla araştırmalar yapılmamıştır.

Bugüne dek Osmanlı Tarihi alanında sayısız araştırmalar yapılmış, çok sayıda eserler kaleme alınmıştır. Ancak bu çalışmalar genellikle Osmanlının siyasi ve kültürel tarihini konu edinmiştir. Yavuz Sultan Selim dönemi ile birlikte halifelik gibi tüm İslam âleminin siyasi ve dini liderliğini üstlenen bir kurumun Osmanlı hükümdarlarına geçmesine rağmen, Osmanlı Devleti'ndeki dini hayat çok fazla çalışılmamış, yapılan araştırmalar da kurumlar tarihi bazında kalmıştır. Osmanlı âlimlerinin İslami ilimlere, mesela İslam Tarihi ve Siyer alanına katkıları çok fazla irdelenememiştir.

Biz bu çalışmamızda genelde Osmanlı âlimlerinin İslam Tarihi alanına eser bazında yaptıkları katkılardan söz etmeye, özelde de Osmanlı ulemasından aynı zamanda da iyi bir bürokrat ve üst düzey bir asker olan Eyüb Sabri Paşa'nın kaleme aldığı *Mahmûdî's-Siyer* adlı eserin tahlilini yapmayı amaçladık.

Eyüb Sabri Paşa'nın Hz. Muhammed tasavvuru, Osmanlı düşünce geleneğindeki derin bir imanın ve bağlılığın bir tezahürüdür. Onun kaleminden cümlelere dökülen peygamber sevgisi, sadece bir ilim ve irfan çabası değil; aynı zamanda kalpten gelen bir muhabbetin yansımasıdır. İslam tarihine, edebiyatına ve tasavvufi mütalaaalara duyduğu derin ilgisi, Eyüb Sabri Paşa'nın Hz. Muhammed tasavvurunu zenginleştiren önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eyüb Sabri Paşa, kalemini Hz. Peygamber'in yüksek ahlakını, önderliğini ve insanlığa sunduğu evrensel mesajı özülle kavramaya ve aktarmaya adanmış bir şahsiyettir. Onun bu konudaki eserleri, yalnızca döneminin değil, bugünün de okuyucusuna ilham veren, kalpleri nurlandıran birer rehberdir. Çalışmalarında, Hz. Peygamber'in manevi kişiliği ile ilgili derin bir idrak, ona duyulan sonsuz bir hürmet ve bağlılık dikkat çeker. Bu anlayış, Osmanlı geleneğinden tevarüs edilen çok bo-

yutlu bir Peygamber algısıyla harmanlanmıştır. Bu yönüyle Eyüp Sabri Paşa'nın samimi ve derinlikli yaklaşımının, bugünün okuyucularının yüreklerinde bir iz bırakacağına inanıyoruz.

Dr. Muhammed İhsan HACİİSMAİLOĞLU
Çorum 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
GİRİŞ	13
SİYER YAZICILIĞI VE İLK TÜRKÇE SİYERLER	13
I. Erken Dönem Siyer Yazıcılığı	13
A. Kavramsal Çerçeve	13
B. Siyer Yazıcılığının Doğuşu	15
C. Siyer Yazıcılığının Gelişimi	17
D. Siyer ve Megâzînin Hadis İle Münasebeti	19
E. İlk Siyer ve Megâzî Yazıcıları	20
II. Türkçe Siyer Yazıcılığı	26
III. Türkçe Siyer Kitapları	31
A. Tercüme Eserler	31
B. Telif Eserler	34
BİRİNCİ BÖLÜM	39
EYÜP SABRİ PAŞA: HAYATI VE ESERLERİ	39
I. Hayatı	39
II. Eserleri	41
1. <i>Mahmûdî's-Siyer</i>	42
2. <i>Azîzü'l-Âsâr Şerh-i Kasîde-i Bânet Suâd</i>	42
3. <i>Tekmiletü'l-Menâsik</i>	43
4. <i>Târih-i Vehhâbiyyân</i>	43
5. <i>Riyâzü'l-Mûknîn</i>	44
6. <i>Tercümetü'ş-Şemâil</i>	44
7. <i>Mir'âtü'l-Haremeyn</i>	45
8. <i>Esbâbü'l-Înâye fî Tercemeti Bidâyeti'l-Nihâye</i>	48
9. <i>Necâtü'l-Mü'minîn</i>	48
İKİNCİ BÖLÜM	
MAHMÛDÜ'S-SİYER	
I. <i>Mahmûdî's-Siyer</i> 'in Yazılış Amacı	51
II. Mahmûdü's-Siyer Hakkında Osmanlı Ulemasının Söyledikleri	55
A. Osman Selahaddin el-Mevlevî	56
B. Mehmed Nüzhet Efendi	56

C. Niyazi Efendi-----	57
D. Hasan Tevfik Efendi -----	57
E. Ahmed Midhat Efendi -----	58
III. Kaynakları -----	59
A. Eseri Belirtilmemiş Müellifler -----	61
B. Müellifi Belirtilmemiş Eserler-----	70
C. Eser ve Müellif İsmi Belirtilen Kaynaklar -----	76
D. Kur'ân-ı Kerîm-----	80
E. Hadisler-----	81
F. Semâvî Kitaplar -----	83
IV. Eyüp Sabri Paşa'nın Kaynak Kullanma Yöntemi-----	84
V. Üslubu -----	88
VI. Muhtevası-----	93
VII. <i>Mahmûdî's-Siyer</i> 'de Peygamber Tasavvuru -----	106
SONUÇ -----	111
KAYNAKÇA -----	113
DİZİN -----	119